

JUBILEUSZ

*Рэдакцыя “Białorutenistyki Białostockiej”
сардэчна віншуе
з прыгожай жыццёвай датай
выдатную беларускую літаратуразнаўцу,
доктара філалагічных навук
прафесар ЛЮДМІЛУ СІНЬКОВУ*

DOI: 10.15290/bb.2018.10.41

Мастацтва заўсёды ўнікальнае...

Беларускае літаратуразнаўства мае сваю самабытную гісторыю. Ад пачатку XX стагоддзя ў краіне сфарміраваўся не адзін дзясятка літаратуразнаўцаў, якія ад пакалення ў пакаленне перадаюць беларускую традыцыю літаратуразнаўчага даследавання.

В.В. Барысенка, В.У. Івашын, Н.С. Перкін, Ю.С. Пшыркоў, І.Я. Навуменка, А.М. Адамовіч, М.М. Грынчык, В.А. Каваленка, Э.С. Гурэвіч, В.К. Зайцаў, А.Ф. Коршунаў, В.І. Гапава, Л.Я. Гаранін, Д.Я. Бугаёў, М.І. Мушынскі, В.П. Жураўлёў, А.С. Яскевіч, І.П. Чыгрын ... – цэлае пакаленне літаратуразнаўцаў, якое стварыла трывалы падмурак для станаўлення беларускага літаратуразнаўства і сфарміравала новае пакаленне даследчыкаў літаратуры, сярод якіх варта вылучыць імя Людмілы Дзмітрыеўны Сіньковай (Корань), некалі выпускніцы філалагічнага факультэта БДУ, а сёння доктара філалагічных навук, прафесара кафедры гісторыі беларускай літаратуры філалагічнага факультэта БДУ. Такі шлях станаўлення асобы быў не столькі наканаваннем лёсу, колькі прыкметай моцнага характару і трывалай прынцыповасці.

Ужо ў 1980-я гады малады навуковец Людміла Сінькова абрала аб'ектам свайго даследавання творы Васіля Быкава, Алеся Адамовіча, пісьменнікаў, якія ўмелі гаварыць пра жыццё востра, адкрыта, без глянцавага лоску. У 1985 годзе абараніла кандыдацкую дысертацыю

на тэму «Некаторыя асаблівасці псіхалагічнага аналізу ў беларускай ваеннай прозе 70–80-х гг. (На матэрыяле творчасці В. Быкава, А. Адамовіча, В.Козько), а ў 1996 – доктарскую «Беларуская проза XX стагоддзя: дынаміка жанравых структур» пад кіраўніцтвам члена-карэспандэнта НАН Беларусі прафесара А. Лойкі.

Варта адзначыць, што з настаўнікамі Людміле Дзмітрыеўне вельмі шчасліла: А. Лойка, І. Навуменка, В. Каваленка, Д. Бугаёў – сёння прэцэдэнтныя імёны ў гісторыі літаратуразнаўства, у свой час былі не толькі апантанымі даследчыкамі, але і выдатнымі педагогамі. У доказ прывядзем адзін з успамінаў Л. Сіньковай:

Адночы Віктар Антонавіч Каваленка зняацку падвёў мяне да маскоўскага гасця, слыннага даследчыка літаратуры Юрыя Сураўцава і прапанаваў (як будучаму дысертанту) паспрачацца з госцем. Ці змагу я давесці сваю нязгуду, скажам, з той логікай Ю. Сураўцава, што “ў развіцці кожнай літаратуры свету закладзена яе ўласная норма” – г.зн., яна заўсёды развіваецца так, як ёй наканавана, і з такога пункту гледжання ўвесь яе шлях аднолькава нармальны; скажам, і ва ўласнай дзяржаве, і ў розных бездзяржаўных варунках на мяжы генацыду. А раз так, то выходзіць, напрыклад, што Гогаль аніколі і аніяк не мог зрабіцца ўкраінскім пісьменнікам, Міцкевіч – беларускім, або што гіпертрафія ваенна-вясковай тэмы ў беларускай савецкай літаратуры тлумачыцца найперш нашымі прыроднымі літаратурным схільнасцямі, і г.д. [2, с. 9].

І нягледзячы на тое, што гэты, як называе сама даследчыца, *уласны першы гіпатэтычны «дыялог з маскоўскай школай»* скончыўся *ганебнай капітуляцыяй перад зграбна-радушным і самідным Юрыем Сураўцавым* [2, с. 9], жаданне навуковага доказу ўласных ідэй і адстойвання сфарміраваных поглядаў не знікла.

Сёння Людміла Дзмітрыеўна ўжо сама стала паважаным літаратуразнаўцам, які даследуе гісторыю беларускай літаратуры XX і XXI стагоддзяў: дынаміку мастацкіх форм, праблемы параўнальнага літаратуразнаўства, мадэлі развіцця нацыянальнай культуры, літаратуры як з’явы найперш феноменалагічнага, менталітэтнага парадку. Кніга Л.Д. Сіньковай “Паміж тэкстам і дыскурсам: беларуская літаратура XX–XXI стст.” (2013) выдатна ілюструе сферу яе навуковых інтарэсаў і ўзровень аналітычных здольнасцяў. Творчасць Уладзіміра Жылкі, Максіма Багдановіча, Уладзіміра Дубоўкі, Кузьмы Чорнага, Івана Навуменкі, Міхася Стральцова, Леаніда Дранько-Майсюка праз аналіз даследчыцы набыла новае прачытанне і заняла знакавае месца ў літаратурным кантэксце. Бачыць неабходнасць у даследаванні і з цікавасцю ставіцца Л.Д. Сінькова да літаратуры беларускага замежжа –

відаць, тут спрацавала “школа выхавання” А.А. Лойкі. У вышэй названым выданні можна знайсці артыкулы, прысвечаныя мемуарыстыцы Беласточчыны – літаратурным здабыткам Янкі Жамойціна, Наталлі Арсенневай, Янкі Юхнаўца, Яна Чыквіна.

Аднак найбольшую цікавасць ў сучаснага пакалення літаратуразнаўцаў выклікаюць крытычныя артыкулы Людмілы Дзмітрыеўны. У іх яна прадстае не толькі карыфеем у галіне літаратуразнаўства, але і дасведчаным педагогам. Захапляе тая смеласць і нежаночая мужнасць, з якой яна трактуе сваё крытычнае стаўленне да авангарду ў беларускай літаратуры канца XX стагоддзя. Для прыкладу возьмем фрагмент з артыкула “Авангард і парадокс”:

Давайце ж завышаць крытэрыі, а не вульгарызаваць структуралізм такім чынам, каб абвясціць усю беларушчыну аб’ектыўна неразвітым кантэкстам, які мы нібыта мусім развіваць праз таптанне на забітых, патэнцыяльна пустых ужо месцах (...) Насамрэч авангард па сваёй прыродзе не можа быць у беларускім, нават у славянскім кантэксте глабальнай з’явай (...) Мы з тых нацыяў, якія развіваюцца катастрафічна, а не эвалюцыйна. Любы значны эстэтычны этап даюць у нас быў роўны мастацкаму выбуху і меў інтэнсіўную трагічную (між іншых) афарбоўку. А ўсё, патэнцыяльнае здатнае да самадастатковага гарэзавання, штукарства, гульняў, – геданістычных або ёрніцкіх, – з цяжкасцямі знаходзіла сваю нішу ў нашай культуры. І якою б саліднаю гэтая ніша ўрэшце ні аказалася, яна ўсё роўна была і будзе на перыферыі беларушчыны [2, с. 226].

Дакладна разумеючы, што “літаратурная моладзь” будзе абсвітваць “класічнае пакаленне” навукоўцаў, даледчыца ўсё роўна працягвала сваю ідэю ў артыкуле “Агрэсія формы: стылёвыя пошукі маладой прозы 1980-х гг.”: *Я за вучнёўства, але калі яно не прэтэндуе быць большым, чым ёсць, быць наватарствам, мастацтвам без сапраўды мастакоўскага, дэміургічнага высілку. Мені найўных філалагічных практыкаванняў! Мастацтва заўсёды ўнікальнае, яно не робіцца праз голы, паслядоўна прыведзены прыём, і адна філалагічная вывучка не мае ўласцівасці нешта новае спарадзіць* [2, с. 230]. Стылістыка гэтага ўрыўку нагадвае тэмперамент Максіма Гаэцкага, які ў свой час, звяртаючыся да маладых літаратараў, пісаў: *Смялей і выразней кажыце новую дарогу. Смялей і выразней цвярдзіце і гаварыце, да чаго вы кіруецеся і куды вядзіце народ. (...) У наш час беларускі паэт павінен памятаць, што толькі таго прарока вера шырыцца паміж народа, каторы быў прарокам як на слове, так і на дзеле, бо як вера без дзела мёртва, так і слова без дзела можа быць нікчэмна і яшчэ горай – шкодна* [1, с. 185].

Такія развагі і думкі могуць сфарміравацца ў асоб, якія дакладна ўяўляюць карэнныя, глыбінныя працэсы літаратурнага развіцця; якія шчыра апякуюцца за лёс літаратурнага слова, як асновы для літаратуры будучага; у асоб, якія не імкнуцца ўхаліць хуткаплынную славу трэндавага напрамку. “Быць у трэндзе” не гарантуе “ўвайсці ў гісторыю”, а калі і трапіць ўскочыць наперад, не атрымаецца там пусціць карані. А ў Людмілы Дзмітрыеўны Сіньковай (Корань) гэта атрымалася – на ніве яе даследаванняў узрасло маладое калоссе. Дзесяць кандыдатаў філалагічны навук, абароненых пад кіраўніцтвам прафесара Л.Д. Сіньковай – відавочны доказ навуковага досведу, педагагічнага таленту і неймавернага цяплення.

Вольга Губская

Мінск

<https://orcid.org/0000-0002-8066-4207>

Спіс літаратуры

1. Garècki M., *Tvory: Dзве dušy: Apovesč'. Apavâdanni. Źartaulivyy Pisarèvič: P'esa. Litaraturnaâ krytyka i publicystyka. Listy*, Minsk 1990 [Гарэцкі М., *Творы: Дзве душы: Аповесць. Апавяданні. Жартаўлівы Пісарэвіч: П'еса. Літаратурная крытыка і публіцыстыка. Лісты*, Мінск 1990].
2. Sin'kova L.D., *Pamiž tèkstam i dyskursam: belaruskâ litaratura XX–XXI stst.: gistoryâ, kamparatyvistyka i litaraturnaâ krytyka (lit.-kryt. artykuly, gutarki)*, Minsk 2013 [Сінькова Л.Д., *Паміж тэкстам і дыкурсам: беларуская літаратура XX–XXI стст.: гісторыя, кампаратывістыка і літаратурная крытыка (літ.-крыт. артыкулы, гутаркі)*, Мінск 2013].